

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 29. júní 2022
Málsnúmer: 202205-0041
SS/SBR/ÞKH

Efni: Umsögn um matsskyldu stækkun seiðaeldisstöðvar í Eyjarlandi.

Vísað er til tölvupósts frá Skipulagsstofnun, dags. 30. maí 2022, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um hvort tilkynnt framkvæmd Veidifélags Eystri-Rangár á stækkun seiðaeldisstöðvar í Eyjarlandi í Bláskógabyggð eigi að vera háð mati á umhverfisáhrifum.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér tilkynninguna og vill koma eftirfarandi athugasemdum á framfæri:

Stefnt er að stækkun framleiðslunnar úr um 13–14 tonna hámarkslífmassa á ári í allt að 25 tonn en stöðin hefur heimild fyrir framleiðslu á 19,9 tonnum. Að mati Náttúrufræðistofnunar er fyrirkomulag fráveitu veigamesti þátturinn sem ber að meta.

Afrennsli frá seiðaeldisstöðinni berst í dag í Apavatn sem er lífríkt vatn og hefur Náttúrufræðistofnun tilnefnt það fyrir B-hluta náttúruminjasrár vegna verndargildis vatnsins fyrir fuglalíf og ferskvatnlífriki. Á svæðinu er að finna lítt snortnar heitar uppsprettur og jarðhitalæki ásamt því að svæðið er ríkt af lindavatni. Þetta veldur því að gróður er ríkulegur og fjölbreyttur og finnast þar tegundir sem eru bundnar við jarðhita, þ.e. vatnsögn, flóajurt og vatnsnafli sem allar eru á [válista](#) Náttúrufræðistofnunar. Á svæðinu má finna alþjóðlega mikilvæg vetrarsvæði fyrir húsundur og gulundur og einnig er mikið af öndum á svæðinu á fartíma, þar á meðal duggönd, skúfönd, toppönd og straumönd. Svæðið er einnig mikilvægt á varptíma en þar verpa mikið af vatna- og vaðfluglum og ýmsar tegundir finnast á svæðinu sem eru flokkaðar á [válista](#) Náttúrufræðistofnunar. Svæðið er að þessum sökum skilgreint sem [mikilvægt fuglasvæði](#) (e. Important Bird Areas).

Samkvæmt matsskyldufyrirspurn verður afrennsli seiðaeldisstöðvar með sama hætti og það er í dag, í gegnum tvær setþrær og síðan sem leið liggur 3,4 km leið í Apavatn í opnum skurðum og lækjum. Þrátt fyrir að [Apavatn](#) (vatnshlotanúmer: 103-22500-L) sé ekki talið undir álagi í dag og vistfræðilegt ástand þess talið gott hefur ekki farið fram úttekt á vistkerfi/lífriki vatnsins síðan (í ágúst) 1993 (vatnaverkefnið) (ágúst 2005 Euro-limpacs) og er núverandi ástand vatnsins því ekki þekkt á fullnægjandi hátt. Nálægð við þéttbýli, landbúnað og annan iðnað getur valdið álagi á svæðinu þó að það sé ekki skilgreint sem slíkt undir stjórn vatnamála. Sérstaklega þarf þá að horfa til næringarefnaálags á Apavatn, sem er um 14 km² og meðaldýpi aðeins 1,5 m, vegna frárennslis í vatnið, bæði frá þéttbýli og iðnaði. Straumvötnin [Djúpin og Grafará](#) sem afrennslið rennur í er af vatnagerðinni RL3 (þ.e. straumvatn á láglandi með ríkjandi votlendisáhrifum) og Apavatn er af vatnagerð LL2 (þ.e. grunnt stöðuvatn á láglandi og á yngri berggrunni). Styrkur næringarefna í vatni hér á landi er háður uppruna vatnsins, m.a. vegna ólíkra jarðfræðilegra eiginleika, jarðvegs, gróðurfars og

viðstöðutíma vatnsins á leið um vatnasviðið. Framboð næringarefna er því einn af lykilþáttunum í mótun vistkerfisins á hverjum stað. Ekki er hægt að bera mæld gildi niturs og fosfórs saman við útgefin [viðmiðunargildi fyrir næringarefni](#) sem gefin eru út af stjórn vatnamála þar sem ekki kemur fram í matsskyldufyrirspurninni hvort um síuð eða ósíuð sýni er að ræða og hvort um stök sýni eða ársmeðaltal sé að ræða. Þess vegna er ómögulegt að leggja mat á hvort magn næringarefna standist þau viðmiðunargildi sem sett eru fyrir LL2 og RL3. Vert er að benda á að þegar nitur og fosfór mælingar voru framkvæmdar í Apavatn 1993 úr ósíuðum sýnum og áður en stöðin hóf starfsemi voru mæld um 10-fallt lægri næringarefnagildi en mældust í rannsókn vegna matsskyldufyrirspurnar. Hið mikla dýralíf og fjölbreytta gróðurfar á svæðinu byggir á því að vatnavistkerfin sem viðhalda svæðinu séu heilbrigð og þar skiptir miklu máli að næringarefnamagn í vatni sé innan þeirra marka sem stjórn vatnamála skilgreinir sem gott vistfræðilegt ástand.

Náttúrufræðistofnun álítur að Apavatn og nágrenni þess sé einstaklega lífríkt og fjölbreytt svæði sem mikilvægt sé að standa vörð um og að koma í veg fyrir að álag á svæðið aukist ef hjá því verður komist. Því er mikilvægt að allri röskun vegna framkvæmda og mengun frá frárennsli verði haldið í algjöru lágmarki ásamt því að betri rannsóknir verði á styrk næringarefna í Apavatni, Djúpunum og Grafará. Þannig er þörf á því að gera mælingar sem sýna fram á árstíðabundnar breytingar í næringarefnagildum með endurteknum mælingum til þess að hægt sé að leggja mat á áhrif aukins álags á vatnakerfið með stækkun seiðaeldisins um 25%. Mikilvægt er að magn næringarefna sé vel vaktað með viðurkenndri aðferðafræði í samræmið við staðalinn ÍST-EN-IS5667-3 og sýnin þurfa að vera efnagreind á vottuðum rannsóknastofum og að viðunandi greiningarmörk séu notuð. Ferlar verða að vera til staðar þurfi að fara í mótvægisáðgerðir ef viðmiðunarmörkum stjórnar vatnamála er ekki mætt þar sem samkvæmt lögum um stjórn vatnamála nr. 36/2011 má vistfræðilegt ástand vatns ekki hnigna.

Náttúrufræðistofnun Íslands leggur til að framkvæmdin á stækkun stöðvarinnar fari í umhverfismat til þess að hægt verði að leggja fullnægjandi mat á það hve mikið næringarefnaálag er nú þegar á vatnavistkerfum svæðisins og hve mikið það muni breytast í kjölfar stækkunar.

Virðingarfyllst,

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

